

Секція: Економічна безпека

Попова Діана Вадимівна

магістрант інституту міжнародних відносин

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

м. Київ, Україна

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ У 2014-2016 рр.

Протягом 2014–2016 років економічна безпека України зазнала найбільш потужного удару за всі роки незалежності. Цей період характеризується низкою безпрецедентних викликів, найнебезпечнішими з яких стала анексія Криму та воєнне втручання на Донбасі, здійснюване Російською Федерацією. Фрагментація економічного та митного простору України, позбавлення легітимності багатьох суб'єктів економічної діяльності на непідконтрольних територіях, втрата земель та майна українських громадян і суб'єктів підприємницької діяльності в умовах неоголошеної війни – ось лише неповний перелік економічних наслідків від нового типу агресії, яка дістала визначення «гібридна». В умовах воєнного конфлікту та втрати контролю над п'ятою частиною економічного потенціалу України головним стало збереження макроекономічної стабільності. Втрата цілісності митного та економічного простору та мобілізація ресурсів на оборонні потреби не дозволили повноцінно відновити економічне зростання. Водночас у 2014–2016 рр. було вирішено низку тактичних завдань забезпечення макроекономічної стабілізації, зокрема: призупинено економічне падіння, забезпечена відносна курсова та цінова стабільність, попереджено дефолт. Однак подолати системні виклики, такі як забезпечення економічного зростання та розширення економіки, в умовах гібридної агресії не вдалося. Очевидно, що вирішення цього завдання вимагає кардинальної реструктуризації

економіки на основі технологічних новацій та підвищення конкурентоспроможності [1].

В умовах несприятливої зовнішньої кон'юнктури та значного погіршення соціально-економічної динаміки внутрішній ринок України зазнав стагнації, зіставної з 2005 р. Національні виробники, що залишалися переважно експортоорієнтованими і при цьому сировинно й технологічно імпортозалежними, виявилися неспроможними задовольнити потреби вітчизняного внутрішнього ринку забезпечивши його власною продукцією та зазнали найбільших втрат від гібридної агресії. Протистояння в економічній сфері, інтенсивність якого Росія не знижувала як до, так і після анексії Криму, у 2015–2016 рр. набуло нових форм. Одностороннє призупинення з боку РФ дії Угоди про вільну торгівлю, заборона постачання окремих товарів, а також дискримінаційна регламентація українського міжнародного транзиту зумовили новий виток згортання зовнішньоторговельних операцій України.

Важливим сигналом підтримки України на шляху до європейської інтеграції стало запровадження з 1 січня 2016 р. зони вільної торгівлі з ЄС, передбачене економічною частиною Угоди про асоціацію. Попри незавершеність процесу імплементації Угоди слід зазначити, що перші результати функціонування розширеної та всеохоплюючої зони вільної торгівлі з ЄС для України виявились неоднозначними. З одного боку, посилюється роль та вага ЄС як зовнішньоторговельного партнера України, з іншого – окреслилися низькі можливості диверсифікації національного експорту на ринках країн Євросоюзу. В умовах згортання торгівлі з РФ українські експортери не змогли повноцінно компенсувати втрату зовнішніх ринків. Очевидно, що це вимагає активізації державної політики стимулювання експорту, а також посилення ролі внутрішнього ринку в моделі економічного зростання.

Спроби України захистити національні економічні інтереси в умовах протидії гібридній агресії наштовхуються на економічний егоїзм глобальних гравців європейського простору. Його подолання вимагає копіткої системної роботи як держави, так і вітчизняних підприємців щодо досягнення консенсусу з країнами – членами ЄС щодо параметрів присутності України на європейському ринку. При цьому розбіжності, що існують в ЄС як щодо Угоди про асоціацію з Україною (референдум у Нідерландах), так і з приводу проблемних питань функціонування Євросоюзу (Brexit), формують для України нові, у т.ч. економічні, виклики. Оцінку перспектив у взаємовідносинах України з ЄС ускладнює також невизначеність, яку привносить новий електоральний цикл у країнах – ключових гравцях Євросоюзу. Зазначені вище фактори формують для України нові виклики та вимагають адекватного реагування.

Подолання економічної кризи в Україні в умовах зовнішньої агресії з боку РФ є одним з пріоритетів політики забезпечення економічної безпеки держави. Зовнішня агресія проти України критично погіршила динаміку соціально-економічного розвитку, що посилює макроекономічні дисбаланси та погіршило коротко- та середньострокові перспективи економічного росту. Суттєві погіршення прогнозів економічного розвитку України міжнародними організаціями, та вітчизняними урядовими та громадськими установами, свідчить про високу ймовірність реалізації загроз економічній безпеці, визначених у ключових програмних документах. Ключовими ризиками економічній безпеці слід визначити:

- критичне гальмування економічного розвитку України та погіршення основних макроекономічних показників (макроекономічне розбалансування за головними показниками);
- згортання промислового виробництва;
- зниження економічної активності, насамперед інвестиційної;

- погіршення добробуту населення (домогосподарств) та зростання рівня безробіття;
- посилення боргового тиску, насамперед, у державному секторі;
- підвищення тінізації економічної діяльності [2,3].

Механізми реагування на ризики та загрози економічній безпеці України, що склалася протягом 2014-2016 р.р.:

- запровадження критеріїв економічної безпеки у прийнятті рішень у сфері економіки на основі істотної диверсифікації ролі РФ у внутрішніх процесах, мінімізація каналів дестабілізації національної економіки з боку РФ;
- невідкладне застосування нової політики реіндустріалізації на основі випереджального технологічного розвитку, до якої має бути задіяний високий внутрішній відкладений споживчий та інвестиційний попит (модернізація зношеного металофонду, ЖКГ, створення нової економічної інфраструктури тощо). Підготовка національних проектів для співробітництва з іноземними компаніями для локалізації нових виробництв в Україні;
- реструктуризація експорту на основі збільшення частки й обсягів середньо- та високотехнологічного сегменту. Слід врахувати динамічний розвиток оборонно-промислового комплексу України, який, незважаючи на важкі втрати, продовжує поєднувати інтелектуальний потенціал та унікальні виробничі потужності;
- реформування системи державних закупівель як єдиного механізму державного замовлення має забезпечити стимулювання випуску середньо- та високотехнологічної продукції. Принциповим є недопущення до внутрішніх державних закупівель країн, які вчиняють агресію проти України; поглиблення програм міжнародного співробітництва у сфері залучення до економічних

реформ кращого управлінського, аналітично-дорадчого та технологічного міжнародного потенціалу;

- збільшення частки бюджетних видатків інвестиційного спрямування, зокрема, для фінансування інфраструктурних проектів;
- активізація приватизаційних процесів з метою подолання неефективного функціонування державних підприємств та їх технологічної відсталості;
- гармонізація національного законодавства з міжнародними санкціями проти РФ з метою підвищення механізмів економічного стримування агресії РФ проти України. Підготовка пакетів українських санкцій проти РФ;
- створення і впровадження системи раннього попередження кризових процесів в економіці на основі моніторингу, прогнозування та розпізнавання негативних тенденцій у нарощуванні макроекономічних дисбалансів;
- запровадження європейських стандартів гарантування прав власності інвесторів, що дозволить повернути міжнародну довіру як до надійного партнера, поліпшити фінансову репутацію та полегшити доступ України до міжнародних ринків капіталу;
- запровадження широкої платформи на основі співробітництва України з міжнародною спільнотою для відшкодування експропрійованої власності України, її фізичних та юридичних осіб.

Література

1. Охріменко О.О. Економічна безпека України крізь призму енергетичної стратегії / О.О. Охріменко, У.В. Бігун // Економічний вісник НТТУ «КПІ». – 2015. – № 12.

2. Тарасенко О.Ю. Економічна безпека України: загрози та перспективи забезпечення / О.Ю. Тарасенко // Вісник Донбаської державної машинобудівної академії. – 2017. – № 1(40).
3. Юрків Н.Я. Проблеми та шляхи забезпечення економічної безпеки України / Н.Я. Юрків // Науковий вісник НЛТУ України. – 2012. – Вип.22.7.